

ЗДРАВИЕ

излиза два пъти въ мѣсецъ, на
всеко 1 и 15 число.

Цѣната

на в. „Здравие“ съ испращането:
за година седемъ лева, за 6 мѣ-
сеца — четири лева, отдѣлний
брой — 30 ст.

Обявления

се приематъ съ плата, по 30 ст.
за единъ редъ.

ЗДРАВИЕ**АБОНАТИТЪ**

въ гр. Варна се приематъ въ кни-
жарницата на А. В. Велчева.

Абонатитъ въ Княжеството се
адресиратъ направо до редакцията
въ гр. Варна.

Въ Источна Румелия
абонатитъ внасятъ спомоществова-
нията си (35 гроша, въ не въ
марки) на г. П. Карловския
въ Пловдивъ.

ОБЩОДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ

PER NOCTEM AD LUCEM!

ОТЪ МРАКЪ КЪМЪ СВѢТЛИНА!

СЪДЪРЖАНИЕ: Къмъ въпросътъ за правилната
организация призрѣнието и оглѣдването душевно-
болнитъ въ България (край). — Отъ д-ра I. Браделя. —
Дезинфекцията на загодитъ съ растителна плътъ
(войлокъ). — По Ферран'овото присаждане. — Узи-
ване калпавото кравишко масло. — Домашне лѣку-
ване диаррeиитъ. Отъ д-ра М. В. Игнатъева. —
Обществено животъ. — Мъстна троника. — Библио-
графия. — Смиль. — Метеорологически бѣльжки.

**Къмъ въпросътъ за правилната организация
призрѣнието и оглѣдването душевно-болнитъ
въ България.**

Отъ д-ра I. Браделя.

(Край.)

Кои сж причинитъ на това огромно число
душевно-болни? Психиятритъ отговарятъ, че
освѣнъ наслѣдственността, възрастта, пола,
занятието, разни случайни остри и хрони-
чески болести, първо мѣсто трѣба да се от-
даде на цивилизацията. Даже политиче-
скиятъ вълнения и борби отстъпватъ на
втори планъ въ това отношение. Нъ пси-
хиятритъ, като обвиняватъ цивилизацията
въ увеличението числото на лудитъ, то тѣ
разбиратъ подъ това име не самата цивили-
зация, не толкозъ високото умствено и
културно развитие, колкото условията, въ
които живѣе цивилизованното човѣчество:
чрезмѣрно стѣсняване на населението въ
градищата, недостаточна храна, усиленно
стремление къмъ печалба и още по усиленно
стремление къмъ наслаждения и удоволствия,
съ една рѣчь — страшно ожесточенна борба
за съществуване въ най-широкия смисълъ
на думата. Нѣма съмнѣние, че числото на

душевно-болнитъ въ Европа расте, нъ фактъ
е въ сжщото време, че въ градоветъ, вслѣд-
ствие особеннитъ условия на живота, чи-
слото имъ е несравнено по-голѣмо, нежели
въ селата.

И тѣй, почитаеми Господа, въ Германия
средне 1 душевно-боленъ се пада на 447
жит., въ Англия 1 на 387, въ Америка 1
на 500.

Ако вземемъ послѣдната пропорция по
отношение къмъ България, то на 2 мил-
лиона жители би трѣбало да има 4000 луди.
Нъ тази пропорция е несправедлива и не-
приложима къмъ България! България не
само не е цивилизована страна, нъ тя е
останала много надирѣ въ културно отно-
шение. Ако вземемъ 1 лудъ на 2000 жи-
тели, пакъ ще получимъ 1000 душевно-
болни, пакъ много! Най-на-сетнѣ да допус-
немъ, че сме 8 пъти по малко цивилизо-
вани (неприятно предположение!), пакъ
ще получимъ, че въ Княжеството България
има за сега 500 душевно-болни! Отъ тѣзи
500 душевно-болни има настанени въ Вар-
ненската болница 70—80 души. Останалитъ
420—430 души сж средъ обществото, средъ
народа, а по-буйнитъ, по-опаснитъ сж свър-
зани по манастири и чъркови.

Вѣрвамъ, ще се съгласите съ мене, по-
читаеми Господа, че тѣзи 400—500 души
душевно-болни заслужаватъ Вашето внимание,
че тѣхнитъ личностъ и имущество трѣба да
бждатъ спазени, че обществото трѣба да
бжде оградено отъ тѣхнитъ опасни дѣйствия.
Както казахъ и по-напредъ, въ това от-

пошение нѣма нищо направено. Въ закона за общинитѣ и градски-общинскитѣ управления (отъ 1882 г. чл. 26, буква д.), въ закона за окръжнитѣ управители и окол. началници (1882 год. чл. 23, букви н, о) е казано по една дума, че надлежитѣ власти се грижътъ за лудитѣ. Нѣ какъ, по кой начинъ — нищо нѣма. Въ закона за настоянничеството (1881 год., прибавление § 42 и слѣдующ.) е казано, че имуществото на лудия подлежи подъ настоянничество и нищо повече ¹⁾).

Представенитѣ отъ менъ правила сж първъ опитъ да се въведе редъ въ това отпощение. Министертвото на Вжтр. Дѣла ще ги представи на Височайше одобрение. Тѣ не сж друго освѣнъ административни распоряжания, съ които се показва на администрацията, какви предварителни формалности трѣба да изпълни преди да помѣсти нѣкого въ болницата, а отъ друга страна се указвжтъ на болничния лѣкаръ сжщо формалноститѣ, които той трѣба да изпълни при приемваннето въ болница и исписванието изъ нея душевно-болнитѣ.

Позволете ми, почитаеми Господа, да занемж, поще за едно късо време, Вашето внимание, съ което азъ вече злоупотрѣбихъ.

Съ голѣмо съжалѣние забѣлѣжвамъ, че нашето общество отъ день на день, отъ година на година става се повече и повече равнодушно къмъ своитѣ интереси. Преди освобождението ни, нашитѣ градски и селски общини вършахъ сами много отъ това, което тѣ сега искжтъ и настоявжтъ да възложжтъ върху правителството. Училища, болници, оглѣдване болнави — всичко трѣба да върши правителството. Съ време това отсъствие на самостоятелностъ злѣ ще се отрази върху нашето държавно и общественно устройство.

По отношение къмъ предмета, който ни занимава сега, думата ми е, че на помощъ

на нещастнитѣ душевно-болни трѣба да се притече самото общество и всички, които се интересувати съ благо на народа си. За пръвъ пжтъ би могло много да направи онова съсловие, което има за цѣль на своя животъ отречение отъ всичко земно и да употребѣи своето правствено влияние и материално състояние за спасението (и въ религиозенъ, и общежитейски смисълъ) душата на нещастнитѣ душевно-болни. Въ България има много, доста много манастири, които сж свѣсѣмъ безъ калугери, нѣ които имжтъ значително движимо и недвижимо имущество. Ето Ви великолѣпенъ санитаренъ фондъ, ето Ви средство за оглѣдванието душевно-и тѣлесно-болнитѣ. Правителството на драго сърдце би помогнало въ организацията на това богоугодно дѣло. Но свършамъ!

Дезинфекцията на заходитѣ съ растителна плѣстъ (войлонъ).

Читателитѣ ни вѣче знаятъ въ какво се състои основателната дезинфекция на кжщитѣ ¹⁾; сжщо така извѣстно имъ е, че поголѣмата частъ отъ болѣститѣ (холера, тифъ, дизентерия и др.) се поддържа отъ заходитѣ ни, въ които твърдѣ често се намиратъ болѣстнотворни зародиши ²⁾. Въпросътъ за дезинфекцията (обеззаразение) на заходитѣ има на всѣкъдѣ първостепенно значение, а особено той е отъ голѣма важностъ за насъ, понеже ний никадѣ още нѣмаме канализация на градоветѣ. У насъ, въ градоветѣ, тѣзи нечистотии или свѣсѣмъ не се изнасятъ отъ кжщитѣ или се изнасятъ въ не-добри захлупени каци — не твърдѣ далечъ отъ градоветѣ. По много села у насъ свѣсѣмъ даже нѣма никакви заходи, а човѣческитѣ извържения се оставятъ на санитарната грижа на свинитѣ, кучетата, кокошкитѣ и др. — Често чувашъ отъ селенитѣ, че сега — не се знае за що — кокошкитѣ имъ измрѣли, а кога распитахъ, научавахъ се, че въ селото върлувалъ "сърдцеболъ" или крѣзавия дрисъкъ. У насъ още твърдѣ малко разбиратъ ползата отъ удобренieto на нивитѣ съ боклука и екскрементитѣ, малко разбиратъ какъ отъ вредителнитѣ инакъ нѣща може да се извлѣча полза. Ето защо ний горѣщо препорѣчваме на Правителството и общинскитѣ управления частъ-по-скоро да се за-

¹⁾ За пръвъ пжтъ въ 1883 год. е станало циркулярно распоряждане до окръжнитѣ управители съ № 3383 отъ 28 Октомврий, съ което се е предписвало, щото всичкитѣ луди да се ухитвжтъ въ Варненската болница, нѣ всѣки пжтъ чрезъ администрацията, която на мѣстото събира предварителни свѣдѣния, които сж нужни на лѣкаря за правилно и точно распознаване болестята.

Авт.

²⁾ З д р а в и е, стр. 111 и 118.

³⁾ Сжщо, стр. 3 (пробний брой), 17, 44 и 128. —

познаятъ съ новиятъ способъ за дезинфекцията на заходитѣ, за който ще поведемъ думата.

Преди 3 години въ Варшава (Руссия) се е образувало едно дружество за изработване едно ново вещество — растителна плъстъ (войлокъ), която се състои отъ махъ (sragnum) и торфъ. Забѣлявано било, че тази плъстъ, добръ расквасана и суха, има едно твърдѣ важно свойство: тя попива жидкостъ десетъ пѣти повече, отъ колкото тя сама тежи. Предъ видъ на това свойство на растителната плъстъ опитали се да я посипватъ въ заходитѣ; оказало се, че подиръ единъ часъ, въ заходитѣ се образува много кислородъ и всичкитѣ нечистотии бързо ставатъ кисели; всичката жидкостъ въ заходитѣ се попива отъ плъстъта и се загубва, а нечистотиятъ се обръщатъ въ една черна масса, като една най-добра пръстъ отъ бахчинтъ, която и обладава всичкитѣ най-добри качества на удобрителния материялъ. Единъ часъ слѣдъ като се хвърли плъстъта въ заходитѣ, нечистотиятъ изгубватъ съвършено лошава та си миризма и безвредно могатъ да се намиратъ на отворено мѣсто, подъ слънце или дъждъ, защото подиръ никога вече не мирисатъ.

По молбата на дружеството, назначена била една комиссия, състояща отъ лѣкари, техници и химици, за да опредѣли — дѣйствително-ли растителната плъстъ има горѣказаннитѣ свойства и дѣйствително-ли удовлетворява тя на санитарнитѣ трѣбования за очистване на заходитѣ и за унищожение на нечистотиятъ? Подиръ многобройни опити, комиссията напълно потвърдила, че растителния войлокъ (плъстъ) попива жидкостъ и унищожавя лошава та миризма на нечистотиятъ, вслѣдствие на което той трѣба да се употребява за дезинфекцията въ време на холерата. Нечистотиятъ, посипани съ войлокътъ, могатъ да се изнасятъ и денемъ въ отворени каруци и да се турятъ даже вътрѣ въ градътъ; тази масса, по химическиятъ си съставъ, служи като хубаво землеудобрително средство, което, безъ да вреди на здравето, може да се употребява и вътрѣ въ градътъ за градини и бостани. Когато се употребява плъстъта, чепминтъ не страдатъ, защото жидкитѣ нечистотии не проникватъ въ тѣхъ.

Въ Варшава се е практикувалъ способътъ — да изнасятъ нечистотиятъ въ добръ захлупени кади; нъ сега на всѣкъдѣ се употребява само растителна плъстъ, отъ което санитарното състояние на градътъ значително се подобрило. Правителството разрѣшило на жителитѣ да употребяватъ нечистотиятъ, наспани съ плъстъ, вътрѣ въ града, отъ което разносикитѣ за изнасянето имъ значително се намалили. —

Опитвания съ растителна плъстъ били направени още въ Москва и Киевъ съ сѣщиятъ успѣхъ. Въ Москва опитванията сѣ били направени презъ Юний мѣсецъ т. г. въ фабри-

китѣ на гг. Листъ, Ейнемъ и Морозова, а въ Киевъ на 14 Юлий върху единъ публиченъ, много заразенъ заходъ. Нечистотиятъ, посипани съ растителния войлокъ, се оказали до такава степенъ яки и безъ миризма, щото членоветѣ на санитарната комиссия турили сухитѣ екскременти, слѣдъ като ги завили въ книги, въ джебоветѣ си.

Читателитѣ виждатъ, че растителната плъстъ има громадно санитарно и економическо значение. Отъ своя страна сме писали вече въ Варшава да ни испратятъ казанното средство и слѣдъ като направимъ лични опитвания, ще ги съобщимъ на читателитѣ си.

По Ферран'овото присаждане. ¹⁾

Медицинската Академия въ Мадридъ изказала слѣдующето мнѣние за предпазителнитѣ присаждания на Ferrán'a: 1) Академията, въ пълно съгласие съ комиссията, която била въ Валенсия, полага, че епидемията, която се появила най-напредъ въ источнитѣ провинции на Испания, а послѣ преминала и въ другитѣ, — дѣйствително е азиатска холера. 2) Колкото до въпроса, трѣба ли да се признае дадената епидемия повече за контагиозна (т. е. преминава отъ човѣкъ на човѣкъ), отъ колкото инфекционна (т. е. прилепчива чрезъ заразеніе отъ заходитѣ и проч.), както това утвърждавала пратената въ Валенсия официална комиссия, или обратно, че дадената епидемия е инфекционна, а не кантагиозна, както доказвалъ San Martin, — то Академията се ограничава съ установеніето на този фактъ, че болѣзта може да се пренася изъ заразенитѣ мѣста въ здравитѣ. 3) Академията признава, че присадителната материя на Ferrán'a, споредъ наблюденията на споменатата комиссия, съдържа запетаевидни прѣчици, но прибавя, че силата на това прививно вещество, споредъ приготвеніето му и размноженіето на прѣчицитѣ, бива различна, т. е. зависи отъ количеството на запетаевиднитѣ прѣчици, които се съдържатъ въ едно и сѣщо количество прививна материя. 4) Академията не може да признае, че присажданията сѣ съвсѣмъ безвредни, както това утвърждава комиссията; защото, като поражда холера, не може се утвърждава, че при това не се създава опасностъ за незаразеното население и че самъ присаденитѣ, вслѣдствие на личната идносинкразия, (особенностъ въ състояніето на човѣкъ), разложението на присаденото вещество или нѣкои други причини, не ще да се повреди. 5) Тѣй като

¹⁾ З д р а в и е, стр. 104.

Академията не обладава още надбъждна и точна статистика, то тя и не може да потвърди действителността на способа. Като се основава на § 4 отъ мнѣнието на официалната комиссия, Академията не намира законна причина за недозволяване да се присажда подъ отговорността на д-ра Ферган'а, но въ същото време тя признава за нужно да запознае побликата съ съмнѣнията на науката и съ послѣдствията на присажданятия. 6) До като самиятъ способъ не е още съвсѣмъ изясненъ, а действителността му не доказана практически, Академията не може ни да го препоръча, нито да му съдѣйства. — («Врачъ» № 31).

Узнавание калпавото кравешко масло.

Въ послѣдне време, въ голѣмитѣ градове, фалсифициратъ кравешкото масло, като продаватъ вмѣсто него искусственното, което се състои отъ олеомаргаринъ. Д-ръ Горслей препоръчва слѣдующето средство за да се отличи искусственното масло отъ натуралното: двѣ стъклени пробирки (шпшета) пълнятъ съ кѣсове — едната отъ искусственно, а другата отъ натурално масло, запущватъ ги и ги взематъ въ рцѣтъ си. По такъвъ начинъ като ги стоплюватъ, забѣлжаватъ, че искусственното масло се растопява въ 10 минути и образува една бистра жидкостъ, а пакъ натуралното кравешко масло се растопява не по-скоро отъ 20 минути, подиръ което остава една мѣтна жидкостъ.

Като оставятъ пробиркитѣ нѣколко време за да замръзне маслото, напълнятъ всѣка пробирка на една третина съ ефиръ (aether), запущватъ ги и добръ ги бъркатъ. Жидкостъта отъ искусственното масло е съвършено бистра и не става мѣтна, ако и да се прибави 20—30 капки спиртъ; а пакъ чистото кравешко масло, при тази добавка, дава една бѣла отайка. —

Домашне лѣкувание на диарреитѣ.

Отъ д-ра М. В. Ипатьева.

Въ предишниятъ брой на «Здравие» ний призвахме за лѣтнитѣ диарреи. Освѣнъ тѣхъ съществуватъ много други видове диарреи, които се отличаватъ както по причината си, така и по особеннитѣ разстройства на чревата. Нъ при всичкото разнообразие на диарреитѣ, тѣ иматъ нѣкои общи свойства, а именно:

1) Всичкитѣ диарреи показватъ разстройство въ смиланнето на храната въ чревата.

2) Тѣ всѣкога показватъ, че съществува

раздражение въ чревата и до като съществува това раздражение, до тогава се продължава и диарреята.

3) Всичкитѣ диарреи докарватъ намаление на смилателната сила на чревата, до пълна по нѣкой път невъзможность на храненето, тъй щото вече обикновенната храна раздражава и не ползува.

4) При всичкитѣ диарреи извъ тѣлото се изважда голѣмо количество вода, тъй щото спира се (или поне се намалява) пиючѣта, явява се голѣма похота за вода; болниятъ много ослабва, става въобще раздражителенъ, неспокоенъ, лишава се отъ сънъ.

5) Въ повечето случаи диарреитѣ се съпровождатъ съ болѣжки въ коремътъ, които сами по себѣ си изнуряватъ болниятъ, като се отразаватъ на общето му състояние и отягчаватъ болѣдуването му.

Благодарение на изложеннитѣ общи свойства на диарреитѣ, ний имаме основание да рекомендуваме и нѣкои общи мѣрки противу диарреитѣ изобщо, безъ да влизаме въ подробни изяснения, като какъ трѣбва да се цѣри този или други видъ на диарреитѣ.

Трѣбва хубаво и внимателно да обмислимъ изложеннитѣ общи свойства на диарреитѣ, тъй като тѣ вече сами по себѣ си напълно опредѣляватъ и характерътъ на мѣркитѣ, които трѣбва да се зиматъ срѣщу тѣхъ. Ний трѣбва да препоръчаме само тѣзи мѣрки, които са лесно приложими и достъпни въ кѣщовниятъ животъ.

Нъ, както при лѣкуването на всѣка една болѣстъ, ний трѣбва да отличаваме мѣрки предпазителни, мѣрки за лѣкуването на болѣстъта въ началото на нейното появленіе и мѣрки за лѣкуване болѣстъта, когато тя вече съществува отдавно.

Предпазителнитѣ мѣрки относително диарреитѣ се заключаватъ въ предпазване отъ всѣчко онова, което произвежда разстройство въ храномеленіето въ чревата и което раздражава чревата, както ѣдене недозрѣли плодове, изобщо развадена храна, неумѣреннo, нередовно ѣдене, особено пощно време, ѣдене тѣжка храна, ѣдене много отъ раздражающата храна, раздражение на чревата съ пиение много студена вода, студено вино, бира, особено на гладно сърдце и простудяване коремътъ.

Не трѣбва да забравяме, че диарреитѣ се причиняватъ също и отъ попаданіе въ чревата разни гнилостни нѣща, и затова, за предваряване диарреитѣ, трѣбва да се пазѣ чистота во всѣчко, както въ кѣщата, така и на около; трѣбва предварително да се проварява водата, която ще се употребява за пиение, всякой път да се проварява млѣкото, което се ку-

пува. Също не трябва да забравяме, че диарейният изпразнення могат да бъдат разрителни сами по себе си и за това щом се появи във къщата у кого и да е диаррея — трябва диарейният изпразнення да се дезинфектират (да се унищожава заразителността им), като се посипят с негасена варь, суха чиста земя във достатъчно количество, с примесване към тях карболова киселина, сажикъбрежъ и други подобни нѣща споредъ указания на доктора. Особено голѣмо внимание върху предпазителнитѣ мѣрки трябва да се дава, когато на около върлуватъ диаррейнтѣ. Хора по-слаби и които сѫ разположени къмъ разстройство на смилателниятъ апаратъ, освѣнъ всичко, трябва да увиватъ коремътъ си съ нѣщо, което би го стоплювало (поясъ, фанела). Употребление при ѣденнето червено вино (отъ добро качество), пиение топълъ чай сутринта и вечерта — трябва да се считатъ за средства, които предпазватъ до нѣкъдѣ отъ диаррейнтѣ.

Нѣ ако се появи диарреята, то лѣкуваннето ѝ въ самото начало на нейното появяние трябва да бъде слѣдующето:

1) Да испие болния една или двѣ голѣми лѣжици (споредъ възрастта; на малкитѣ дѣца стига и $\frac{1}{2}$ лѣжица) рициново масло. Ако това масло не може да се намѣри (по селата) — да испие двѣ до четири лѣжици добъръ зехтинъ, за да се исчитятъ чревата.

2) Да тури на коремътъ нѣщо, съ което коремътъ би се стоплювалъ (топли компресси, керемиди, камени, топълъ зехтинъ на вълна).

3) На малкитѣ дѣца добро е да имъ направятъ обща топла баня и подиръ нея да увиятъ дѣтето и да го турятъ във постелка. И възрастнъ чловѣкъ по добръ е да легне във постелка и да се увие за да се стопли.

4) Болниятъ трябва да пие всичко топло (поне не студено), бъде ли това проста вода или чай, или млѣко, или вода отъ ячмѣкъ.

Случава се, че съ тѣзи мѣрки, сирѣчь съ исчитването чревата, съ успокоението имъ чрезъ топлината — диарреята се спира. Нѣ ако би диарреята да е силна и сѣществуватъ болѣжки въ коремътъ, то трябва да се употребятъ по силни мѣрки. А именно:

1) Да се тури на коремътъ горѣща лапа (разбира се не да опари кожата) отъ хардалъ, или вълна полѣта съ ракия и насипана съ червенъ пиперъ, тѣй щото корема трябва силно да се стоплюва и да го пари. Както лапата, така и вълната трябва да се увиватъ съ поясъ за да не паднатъ и добръ да прилегнатъ къмъ тѣлото.

2) Ако болното е дѣте, добро е да се въвари вино и слѣдъ това, като малко нѣщо се изстуди, да се дава на дѣтето до колкото може повече. На възрастнитѣ хора може да се дава на-

право топло вино. Ако нѣма добро вино — може съ още по голѣма полза да се замѣни съ пиение дрѣнчева вода (вода отъ възварени дрѣнки) или оризентъ отваръ, или топълъ крѣпкъ чай съ сахаръ — направо или съ вино, или съ млѣко. Колкото повече болниятъ испие, толкова по добръ за него ще бъде.

3) Болниятъ безъ друго трябва да лѣжи въ постелка добръ увитъ; стаята трябва да бъде топла, и въ нея да не вѣе вѣтъръ. Повѣнъ трябва да излиза въ гърне въ стаята си, безъ да излиза навнѣнъ за да не настине. Всѣкий пътъ гърнето трябва да бъде исчистено.

4) Въ време на болѣстта си болниятъ освѣнъ горѣказанно не трябва нищо ни да ѣде, ни да пие.

5. Излишни хора не трябва да безпокоятъ болниятъ съ распитвания, съ приказки и т. н. Щомъ се появи поне малко испитывание или болниятъ излѣзе повѣнъ само да пикае, безъ изпразнюване и на червата — това е знакъ за преминаване на диарреята. И тогава болниятъ трябва още единъ, два дѣня внимателно да пази себе си и да ѣде по-лека храна и да не пие нищо студено — неговото оздравяние ще бъде осигурено.

Нѣ ако диарреята не се спира или ако тя вече сѣществува дълго време — тогава освѣнъ изложенитѣ мѣрки, подига се въпросъ за прехранване болниятъ. За тая цѣль най-добръ и най-сполучливо може да служи топло млѣко, което трябва да се пие по малко заведнажъ (не повече отъ 75 драма), нѣ често пъти, млѣчна чорба съ фиде или оризъ, чорба отъ добри и много варени кокали съ фиде или оризъ, каша отъ твърдъ разварентъ оризъ; такава каша може да се направи на вода, на млѣко, на вино и на дрѣнчева вода. Отъ време на време болниятъ трябва да прави топли бани и подиръ тѣхъ да лѣжи въ постелка и да испива чай съ малко вино, или конякъ. На дѣца, които иматъ отъ дълго време диаррея, добро е да даватъ крѣчлива вода съ млѣко. Тази вода се прави така: зематъ негасена варь, наливатъ на нея вода въ голѣмо количество и тази вода изхвърлятъ за да се измие варьта; подиръ на сѣщата варь наливатъ друга вода, която и оставяватъ съ тази варь поне 12 часа, подиръ което исцѣдяватъ тая вода (за да бъде чиста и бистра) и я даватъ съ млѣко. Тая вода малко нѣщо стипцосва. Тѣй сѣщо добръ е за дѣцата и за възрастнитѣ хора да ѣдѣтъ по твърдъ малко количество (колкото се взема на крайтъ на едно малко ножче) прахъ отъ кокалитѣ.

Ако всѣкитѣ тѣзи мѣрки сѫ останали безъ дѣйствиe и диаррейнтѣ се продължаватъ — трябва да се обърнемъ къмъ доктора и да му разправимъ добръ работата. Нѣ съ внимание и съ настойчивостъ въ изпълнение горѣозначенитѣ мѣрки може много да се сполучи, поне

въ повечето случаи, особено когато захванатъ да ги употребяватъ въ началото на диарреитъ.

Общественъ животъ.

Циркуляръ г. Министра ; благосъстояние на селенитъ ; за економическото ни състояние ; недостойна насмѣшка върху научнитъ съобщения ; гнила жаба въ Руссе ; лѣкарски съвѣти на „Народ. Учит.“ —

≈ Г. Министръ на Вѣтрѣшнитъ Дѣла съ предписанието си отъ 14 Августъ т. г. подъ № 1491, като напомни че азиатската холера продължава да върлува въ Испания и се е появила пакъ въ южна Франция, предписва, щото мѣстнитъ общински управления съвмѣстно съ мѣстния медицинскій персоналъ да бдятъ за точното приложение въ дѣло съществуващитъ санитарни-полицейски правила. Г. Министръ предписва, щото полицията да оказва енергично съдѣйствиe на санитарнитъ и общинскитъ власти и да предава на съдъ нарушителитъ на санитарнитъ распорѣждания.

— Въ бр. 160 на в. „Търн. Конс.“ е напечатано слѣдующето извлечение отъ единъ рапортъ на английския вице-консулъ въ Русчукъ за хозяйственното положение на нашитъ селени :

„Българскій селенинъ може да се подраздѣли въ три категории, относително състоянието си : въ първата категория влизатъ ония, които притежаватъ около 80 дююми работна земя ; въ втората — които притежаватъ около 50 дююми, въ третата, които притежаватъ около 30 дююми. По-голямата частъ отъ българскитъ селени принадлежатъ къмъ втората категория. Има селени, които притежаватъ и 200 дююма, но тѣ не могатъ да обработватъ земята си безъ помощта на други, така щото такива селени влизатъ подъ категорията на чичевитъ.

Отъ друга страна пакъ има селени, които не притежаватъ повече отъ 10 дююми, но такива не могатъ се поддържа само отъ собствената си земя. Ония селени, които иматъ 50 дююми работна земя, разработватъ всѣка година двѣ третини отъ нея, като оставатъ останалата трета частъ да почива. Освѣнъ това тѣ притежаватъ ливади, право да съжътъ дърва и да пасятъ говедата си въ общинскитъ гори или пасбища. Положението на българския селенинъ, въ средно състояние, представя се тъй : таквъ селенинъ притежава около 50 дююми собствена земя ; ливада около 1½ дююма, дола около 5½ дююма ; всичко около 57½ дююми. Средното пространство земя, общинско притежание, което се пада да се ползува сѣразмѣрно на всѣки селенинъ, се състои : въ пасбища около 3½ дююма ; въ гора или балтазкъ около 5½ дююма ; всичката земя, отъ която селенина има каквото и да е право за ползуване, излиза около 66 дююми. Тѣзи земя да е обработена добръ, тъй както въ Англия, трѣбва да постави българския селенинъ въ завидно положение. Пренукустватъ, които има българския селенинъ надъ английския, не се ограничаватъ само върху това, гдѣто българина може да се ползува свободно отъ общинската мѣра. Единъ селенинъ, който обработва земя отъ 50 дююми, има обикновено единъ добръ чнотъ волове, който представлява въ пари 30 лири, една крава — 10 лири, едно или двѣ телета около 10 лири ; коньветъ, съ които върше, биватъ общински имотъ, а овци рѣдко притежава. Освѣнъ това българскій селенинъ самъ по-

строява къщата си съ материалъ готовъ, който си снабдява отъ близката гора и почти безъ да има нужда да купува нищо. Всичката постройка може да му струва 5 лири. Съ тѣзи сума българскій селенинъ си построява къща много по-добра и по-сгодна за живитие, отъ олтѣн, въ които живѣятъ английскитъ работници.“

≈ Желателно е, щото нашитъ вѣстници повече да се занимаватъ съ изучаванieto на економическото състояние на народътъ. Отъ наша, здравословна, точка зрѣние е твърдъ важно благосъстоянието на народътъ, защото на единъ гладенъ чловѣкъ на-пусто ще проповѣдвашъ здравословнитъ истини. Споредъ в. „Напредъ“ (брой 11) :

„въ икономическо отношение, ний се намирамъ въ едно сравнително доста нормално, редовно положение : у насъ земитъ правилонъ се владѣятъ отъ самитъ ний обработвачи, хора безъ каква-годѣ поземелна собственостъ едва-ли могатъ се видя, голѣми капитални сгруппирани въ единични личности или въ компании комахай не съществуватъ, богатството е доста равномерно разпредѣлено, и — у насъ нѣма оня гладенъ, безнадѣженъ пролетариатъ, който едномакъ вълнова, гризе и разклаща редовний вържежъ въ повечето европейски общества, нѣма и ония готовани експлоататори, които смучатъ кръвта и потътъ на работницитъ, като не даватъ на тоя истински народъ да види бѣлъ день, да живѣе и да се просвѣщава“.

— В. „Напредъ“ се смѣе, че въ засѣданието на Книжевното Дружество въ София г. д-ръ Браделъ говорилъ за лудитъ, а другъ единъ господинъ — за конетъ. Това ни се види недостойно за единъ научно-книжевенъ вѣстникъ, който трѣба да знае, че за науката всѣкий наученъ вкладъ е отъ еднаква важностъ, до каквото и да се докучнува предметътъ на изслѣдванието — до екскрементитъ или до душата. При това в. „Напредъ“ забравя, че тази болѣстъ на конетъ има грѣмодно икономическо и санитарно значение, понеже често преминува и на чловѣка, който се заразява отъ конетъ. Най-сетнѣ, отъ какъ такава гордостъ и пренебрежение у единъ вѣстникъ, който сподѣля мнѣнието, че чловѣкътъ произлиза отъ маймунитъ ?

≈ Казватъ, че въ Руссе върлува по между дѣпата гнила жаба (диотеритъ). Тази страшна болѣстъ, ако се загнѣзди въ нѣкое мѣсто, е по-страшна отъ холерата, защото не се премахва скоро, а легка-по-легка прибира огромно число жертви. Върваме, че санитарнитъ власти и Руссенското общество ще взематъ енергически мѣрки за прекратяване на тази злосторна епидемия.

— Въ VIII книжка на списанието „Народенъ Учителъ“ срѣщаме и лѣкарски съвѣти на читателитъ му, както напримѣръ : „противъ упорний диарея (я) (дрискъ) препорачва прочутий (?) д-ръ Бонами : R. Zinci oxyb. (d). 3,5 ; Natr. bic. 0,5 gramin. MD. въ р. æq. № 4. S: Всѣкой 3 часа по единъ прашокъ. Замането на прашкитъ трѣбва да се продължава нѣколко дни (стр. 256)“. — Слава

Богу, че нашитѣ аптеки сѣ на всѣкъдѣ така уредени, щото рецептитѣ безъ подписътъ на лѣкаря, на когото е дозволено да практикува въ Княжеството, не се приематъ. Ний не знаемъ да-ли този добъръ другаръ (Bonami) е прочутъ, нѣ той, ако е докторъ, нѣкогажъ нѣма да даде такъвъ лѣкъ. Тука трѣба да има погрѣшка, защото най-голѣмата презъ деня доза за *zincum oxdatum* е само три грамма, която и отъ лѣкаритѣ предпазливо и на-рѣдко се дава. Таквизи голѣми дози извикватъ блювания и продължително възпаление на стомаха (катарръ). Въобще трѣбва да се каже, че *zincum oxdatum* (има два вида: *purum et venale*) се употребява отъ лѣкаритѣ само вънкашно и въ твърдѣ рѣдки случаи вътрѣшно и то — въ малки дози. — Не по малко силно и, се вижда, погрѣшно редакцията на «Нар. Учит.» препорѣчва срѣщу кашлицата «20 грамма или (?) 12 дециграмма винокаменна соль» (*ibid.*). — Бойте се отъ Бога, господа: на хора или на животни ще давате лѣковетѣ си? Поканете въ редакцията поне единъ лѣкаръ, ако искате да лѣкувате!

Мѣстна хроника.

Карантина въ Варна; музикалното тука дружество.

— Правителството е обнародвало, че въ Варна се полага карантина ~~до 2 дѣца~~ на всичкитѣ вапори, които дохождатъ отъ испанскитѣ и французскитѣ пристанища и които не сѣ издържали карантина подиръ минуванието презъ Дарданелитѣ.

— Въ Варна се образува едно музикално дружество, което си гуди за цѣль да распро- нява любовта къмъ музиката и да съдѣй- ствува на изучаването ѝ. Дружеството се дѣли на инструментална и вокална секции и си наема единъ капелмейстеръ, който ще дирижира любите-литѣ. Въ дружеството се приематъ и пасивни членове, които само спомагатъ на дру- жеството материално (съ два лева всѣкомѣ- сечно) и които ще иматъ удовольствие отъ кон- цертитѣ, вечеринкитѣ и баловетѣ, дадени отъ дружеството. Желаетъ на новото дружество пълна сполука въ преслѣдванieto благо- родната му цѣль.

Библиография.

Учение за физическото възпитание [на дѣцата. Отъ д-ра Ив. Драгомирова. — Пловдивъ, 1885. Издание и печатъ на Д. В. Манчовъ. Ц. 3 лева. —

Душевно привѣтствуваме появлянето на

горниятъ трудъ въ българската литература, когато, по справедливото изражение на д-ра Драгомирова, «ний живѣемъ въ такъво време и при такива неблагоприятни условия, при които скромността остава съвършено незаблѣжена, а талантътъ едва достига посрѣдственостъ.» Нѣ почитаемиотъ авторъ се лѣже, ако мисли, че положенното отъ него начало на една меди- цинско-педагогическа литература не може да бѣде блестяще, здраво и капитално. Не, на- опаки: неговиятъ трудъ е не само едно бле- стяще начало, нѣ може да състави украшение на коя и да е най-развита медицинско-педа- гогическа литература.

Горната книга е съставена по единъ строго обмисленъ планъ, който на никѣдѣ въ книгата не е нарушенъ; всичкитѣ идеи, обяснения и наставления се намиратъ въ пълна хармония съ послѣднитѣ изводи и изслѣдвания на наука- та, които авторътъ знае умѣстно да потвърди съ собственния си опитъ и наблюдения; язикътъ на автора трѣба да служи за образецъ на общедостъпно изложение и популяризация на науката. При това авторътъ съхранява са- мобытностъ, мѣстенъ колоритъ и примѣнител- ностъ къмъ българскитѣ животъ, къмъ него- витѣ недостатѣци, обичаи и суевѣрие. Тѣзи качества правятъ горната книга незамѣнима чрезъ преводъ на най-авторитетни книги по тази частъ отъ иностранната литература.

Въ глава IV за дѣтската храна, почитаемиотъ авторъ нищо не спомѣнава за Biedert's Rahmge menge, което въ послѣдне време изтика изъ употребление млѣчното брашно Нестле; сѣщо така авторътъ не обяснява при- готовлението на дѣтинския супъ Либиha¹⁾ и, както се вижда, отождествява го съ супа на сѣщиятъ Либиha отъ говеждо мѣсо (стр. 59), което е погрѣшно. Ний разбираме, че ав- торътъ се е стремилъ да спомѣнава само за средства, примѣнителни къмъ нашия животъ, нѣ ще кажемъ съ неговитѣ думи: «не всичко писано и казано изведнажъ може да се тури въ практика; нѣ то трѣбова да се каже за да се знае (стр. XI).» —

Другото натѣкване, което заслужава почита- емиятъ авторъ, е неговото легко отнасяне къмъ присажданieto съ телешка вакцина и пре- порѣчванието на хуманизираната лимфа (стр. 226). Авторътъ, вижда се, не познава организацията на вакцинацията у насъ, не знае, че повече отъ 50 хиляди наблюдения блиста- телно доказватъ безвредното и дѣйствителното дѣйствиe на телешката вакцина²⁾; нѣ той би трѣбвало поне да укаже общопризнатата опа- стностъ на предаване съ човѣшката (хумани-

¹⁾ Глѣд. Здравие, стр. 11.

²⁾ Държ. Вѣст. 1885, №. 35

зирована) вакцина болѣститѣ, както сифилисъ, охтика, червенка и друг.

Горнитѣ летучи и кратки бѣлѣжки никакѣ не намаляватъ положителнитѣ достоинства на трудѣта на г. Драгомирова, който най-горѣщо препорѣчваме на всичкитѣ тѣзи, които иматъ въ рѣцѣтъ си възпитанието на дѣцата. Ний препорѣчваме тази умна и солидна книга на нашитѣ педагози, понеже, както казва почитаемитѣ авторъ, «въ нашитѣ училища иматъ предъ видъ да фабрикуватъ философи, а не обикновенни смъртни, а въ дѣйствителностъ искараватъ физически и душевни болѣзнени люде, които лежатъ като тежъкъ товаръ на гърбѣтъ на обществото» (стр. 141). Ний препорѣчваме тази поучителна книга на всичкитѣ майки, къмъ които авторѣтъ се обърща така: «майки, майки! къмъ васъ се обърщамъ азъ: бѣдете внимателни и наблюдателни, изучавайте всичко въ дѣтскитѣ животъ, защото тука всѣчко е важно, всичко остава дълбокъ слѣдъ и отъ тоя слѣдъ впоследствието се развива, като отъ сѣме, плодотворното дърво на великитѣ добродѣтели, или безплоднитѣ шиповникѣ, наикиченъ съ бодливи игли, които въ благодарностъ ще убодятъ най-напредъ васъ! (стр. 70)».

С М Ъ С Ъ.

≡ Санитарний Свѣтъ рѣшилъ да увеличи карантината за пътници и кораби отъ Варна отъ 2 на 4 дена, и отъ Кюстендже и Одесса отъ 24 часа на 3 дена.

Карантината, която се налага на пътници и кораби отъ Испания. Франция и Италия, ще бѣде пакъ 12-дневна. («Зорница», бр. 34).

≡ Испанскитѣ санитарний свѣтъ е обнародвалъ официалнитѣ цифри за холерата отъ мѣсецъ Мартъ до 7 Юний т. година: заболѣли сѣ 28,049 души, отъ които сѣ умрѣли 12,347 лица. — Ако е имало дни, въ които числото на болнитѣ е възлизало до 3000 лица въ единъ день, то мѣчно може да се върва въ истинността на официалнитѣ цифри. Както во време на войната обикновенно скриватъ числото на раненитѣ и убититѣ, тъй и въ време на холерата умислено намаляватъ заболѣлитѣ и умрѣлитѣ.

≡ Европейскитѣ вѣстници исчисляватъ холерното страшно опустошаване въ цѣла Испания отъ три мѣсеци насамъ на повече отъ 150,000 случая, отъ които 60,000 смъртоносни. Тази поразителна болѣзъ, която е направила по голѣми пакости отъ колкото една кървава война, е преобърнала Испания на пустиня. Хората сѣ разбѣгали по горитѣ и полетата: къщата стоятъ празни и се срутватъ; управлението е дезорганизирано; войската негодува;

търговията и промишлеността сѣ въ застой; всичко е мъртво и иностраннытѣ съседни държави сѣ си затворили вече вратата за Испания, отъ името на която само космитѣ на челоука трѣба да настрѣхнатъ. Най-голѣмитѣ холерни пакости сѣ станѣли по провинциитѣ на тая страна. Споредъ официалнитѣ исчисления, въ Мадридъ и въ по голѣмитѣ градове като Гренада, Сарагоса, Валенция и пр. по 2000 души сѣ измрѣли, а остатѣкътъ до 60,000 души сѣ паднали мъртви по малкитѣ села и градища. («Срѣдѣцъ», бр. 152).

≡ Корреспондентѣтъ на «The British Medical journal» (18 Юлий) пише изъ Валенция, че труповетѣ на холернитѣ често оставатъ непогребени. Причината на това била тая, че много като се страхуватъ отъ санитаренъ надзоръ, не обявяватъ за заболѣването отъ холерата. Но понеже правителството е обявило, че безъ лѣкарско свидѣтелство труповетѣ не бива да се погребватъ, то жителитѣ нощемъ тайно изнасятъ труповетѣ на гробището, гдѣто и лѣжатъ непогребени. Въ предмѣстието на градѣтъ Кованилъ холерата правила таквизъ опустошения, щото жителитѣ се заселили на лодки, въ морето. Но епидемията се появила и на този флотъ. («Врачъ», № 31).

≡ Несъгласието въ възгледитѣ на медицинскитѣ школи недавно послужило за причина да се напуснатъ мѣжъ и жена въ С-Франциско. Нѣкой си морскитѣ лѣкаръ—аллопатъ трѣгналъ на далечно пътуване по море, а като се върналъ, намѣрилъ, че жената му не само успѣла да се наслуша лекции въ мѣстната омеопатическа «школа», но даже и да получи дипломъ за омеопатически «лѣкаръ». Научниятѣ лѣкаръ (мѣжѣтъ) напусналъ жената си, защото не желалъ да живѣе съ «шарлатанка». (Врачъ № 31).

≡ За предвардване бутушитѣ да не пропушатъ вода, свѣтъватъ да ги потопаватъ въ твърдѣ гѣста сапуниа вода; смѣсъта прониква кожата и тя никога ужъ не пропуска вода.

Метереологически бѣлѣжки.

Отъ 15 до 31 Августъ 1885 г.

Среднето число на барометра 75.3; средната температура край морето + 24.7° Ц., най-голѣмата + 44° (на 19, въ 2 часа денемъ, на слѣнце). Първитѣ дни на втората половина отъ мѣсецъ Августъ сѣ отличавали съ горѣщини, до като на 19 число дѣхна ЮЗ. вѣтъръ и донесе дѣждъ, подиръ който настана въ продължение на нѣколко дена прохлада. Дѣждъ падна на 19, 20, 21, 25 и 29 (нощемъ) въ достатъчно количество. Вѣтрове: на 19—ЮЗ., 20—ЮИ., 21—СЗ., 24—З., 16, 27, 28 и 29 — И.